

Que veure a Ulldecona

A- L'església romànica de Sant Joan Baptista de les Ventalles

Edifici aïllat situat a l'extrem nord-oest del barri de les Ventalles, a uns 6 quilòmetres al nord d'Ulldecona, fora ja del nucli de poblament. Planta rectangular amb tancament quadrat en el presbiteri. Interior de tres trams delimitats per arcs diafragma apuntats de dovelles regulars de pedra. En el primer tram es troba un cor de fusta i, com a únic element decoratiu, hi ha una pintura al fresc moderna de poca qualitat. Dues obertures petites deixen entrar la llum a l'interior: una sobre el cor, l'altre al presbiteri. A l'exterior destaca la porta de pedra on s'inscriu un arc de mig punt adovellat amb trencaigües dentat i tres escuts també de pedra. A sobre de la dovella central es veu un estri no identificat en relleu i una representació zoomòrfica en el muntant sud. En el angle un campanar modern amb espadanya superior. Murs són de maçoneria i la façana està emblanquinada excepte els carreus dels angles i de la porta. Església sufragània de la d'Ulldecona. Es tracta d'un dels edificis religiosos més antics conservats de la comarca i el més notable d'entre totes les esglésies menors fetes pel Temple i l'Hospital a les Terres de l'Ebre.

B- Santuari de la Mare de Déu de la Pietat

Entre els penya-segats de la serra de **Godall** trobem el santuari de la **Mare de Déu de la Pietat**, patrona d'**Ulldecona**. L'església actual data del segle **XIX**, tot i que conserva algunes estructures anteriors, d'època **romànica i gòtica**. L'edifici té una sola nau, amb dos capelles i un absis poligonal.

Just al costat de l'església trobem l'antiga **hostatgeria**, on actualment hi ha un bar i l'**alberg** municipal.

El complex també alberga el **Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre d'Ulldecona** on el visitant podrà conèixer les característiques dels **jaciments prehistòrics** que envolten les cingleres de la zona.

Cada any, per la primavera-estiu, hi tenen lloc les **Jornades Musicals a l'Ermita de la Pietat**, esdeveniment de referència a les Terres de l'Ebre amb actuacions musicals de primer ordre.

LES PINTURES RUPESTRES

Les Pintures Rupestres de la Serra de Godall, declarades **Patrimoni Mundial** per la **UNESCO** el 1998, configuren un dels conjunts més importants d'**Art Rupestre Llevantí** de tota la Península Ibèrica pintat, en alguns casos, fa més de 8000 anys en un període post-paleolític. La major part de les pintures trobades fins ara corresponen a l'anomenat art llevantí. Tan sols a les parets de la Cova Fosca – espai conegut com Abric IV – trobem figures esquemàtiques i abstractes.

Les pintures llevantines de la serra de Godall manifesten un món de creences o de relats mítics relacionats amb la cacera, i on participa una part de la societat, els possibles herois o personatges llegendaris, les divinitats, els especialistes encarregats de dur a terme els rituals i les diverses espècies d'animals pròpies de la zona. Les escarpades cingleres devien ser un escenari perfecte per a la captura d'animals. A més, probablement l'indret s'utilitzava com a lloc de reunió i de celebració de determinats ritus.

La pintura es va convertir així en un mitjà de comunicació; marcava els punts més significatius o llocs "sagrats" on es duïen a terme cerimònies i, a la vegada, permetia mantenir les tradicions, part de la memòria històrica i els valors culturals dels pobladors d'aquest territori. El fet que les escenes de caça siguin habituals a les pintures fan pensar que les devien pintar grups humans que tenien com a mitjà de subsistència la caça i la recol·lecció. Per les espècies animals representades sabem que les van pintar del 7000 al 2000 aC. Dins d'aquella època, es desenvoluparen en aquest indret altres comunitats que practicaven l'agricultura i la ramaderia,

amb les quals, potser, hi devien tenir contacte. Segurament, la comunitat de caçadors - recol·lectors de la serra de Godall es devia desplaçar periòdicament al llarg de l'any per tot aquest territori.

Al llarg dels gairebé 500 metres que ocupa el conjunt d'art rupestre de la serra de Godall, hi podem veure més de 400 figures distribuïdes d'una manera desigual en els diversos abrics. Actualment, els guiatges es duen a terme a l'Abric I i IV.

EL CENTRE D'INTERPRETACIÓ D'ART RUPESTRE "Abrics de l'Ermita"

Davant la dificultat de poder accedir a la major part de les pintures rupestres, l'any 2006 es va crear el Centre d'Interpretació d'Art Rupestre "Abrics de l'Ermita", dissenyat per tal d'apropar al visitant les nombroses restes que els abrics atresoren. Per a tal fi, s'han utilitzat múltiples recursos gràfics i un gran nombre de fotografies i calcs de les pintures que fan que aquest visitant assoleixi de forma molt amena, un coneixement prou profund d'aquest llegat. A més, també compta amb un joc interactiu sota el títol "Nosaltres caçadors" que a banda de la seva part més lúdica, ens apropa a les estratègies de cacera que feien servir fa 8000 anys els nostres avantpassats. Per tant, aquest centre d'interpretació resulta molt interessant de visitar.

C- Creu de terme de la Capelleta

Creu de terme situada a la banda oest de la carretera comarcal de Ulldecona a Tortosa, junt a la capella que anuncia l'ermita de la Verge de la Pietat. Està formada per una graonada de maçoneria arrebossada i emblanquinada, amb fust de pedra de perfil vuitavat a sobre, que, a la vegada, sosté una creu superior de pedra. El fust té a la part superior un capitell esculpturat, i, tot i que avui resta força esborrada, es pot identificar en dos dels seus costats una mena d'escuts a base de registres de rectangles amb un cercle al mig. La creu és recent, però malgrat no estar esculpturada el seu perfil vol imitar la forma de les creus gòtiques.

D- Oficina de Turisme

Passeig de l'Estació, s/n

Tel./Fax: 977 573 394

43550 Ulldecona (Tarragona)

977 573 394 – 619 770 869

turisme@ulldecona.cat

Horari HIVERN de dimarts a dissabtes de 9:30 a 14h.

E- PORXOS DE LA PLAÇA DE L'ESGLÉSIA

Sector situat a la banda est de la plaça de l'església, enfront de la parròquia gòtica. Es tracta d'una galeria porxada, a sobre de la qual hi ha una aixecades vivendes obertes a la plaça i al carrer Sant Antoni mitjançant set arcs i un arc respectivament; estan força modificats en algun tram. El sector més antic és el sud, amb un primer arc de radi més gran i tres més petits, tots amb dovelles i estreps de pedra. La galeria en aquesta zona està coberta amb cabirons de fusta, ben conservats però d'aparença més antiga que la resta. El dos arcs que segueixen als indicats foren modificats en construir la casa modernista de sobre, prenent forma d'arcs tudor i substituint l'estrep central per una columna. Finalment en el angle l'arc, escarser, és també recent i en consonància amb l'edifici de sobre.

Junt amb l'església parroquial de Sant Lluç, que fou bastida entre els segles XIV i XV, són l'únic vestigi que resta del conjunt medieval de la plaça, després de l'enderroc, a les darreries del segle XIX, de l'antiga casa de la Vila i d'una torre octogonal contigua.

EL CENTRE HISTÒRIC

El Centre Històric d'Ulldecona conserva nombroses construccions de diferents èpoques a destacar però, l'Església de Sant Lluç, d'estil gòtic català que s'alça imponent al centre de la vila i, les nombroses cases senyorials com ara la Casa de la Comanda i la Casa de Mossèn Domingo Solà, fundador de l'obra Social EKUMENE. També cal destacar tot un seguit de construccions barroques del S. XVII – XVIII als carrers de la Puríssima i Sant Cristòfol amb interessants

portalades, entrades i barbicanes. També trobem escampades tant dintre com fora del casc antic tot un seguit de cases noucentistes i modernistes destacant, la Casa de la Feligresa, obra del famós arquitecte Cèsar Martinell (deixeble de Gaudí), l'antiga Església del Roser, l'antic Convent de Sant Domènec (actual Ajuntament).

Des de l'octubre de 2013, es pot fer la visita pel casc antic amb qualsevol smartphone amb accés a internet, començant la ruta a la Casa de la Vila i acabant al Convent de Santa Magdalena

F- CASA DE LA COMANDA

Vivenda entre mitgeres que conserva vestigis medievals a la façana. Consta de planta baixa, primer pis, golfes i terrat. A la planta destaca el portal central amb brancals i adovellat de pedra i delimitat, exteriorment, per un trencaigües de secció senzilla. En les dovelles centrals hi ha dos escuts gravats amb els emblemes de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, i, a sobre de la porta, hi ha un tercer escut amb una frase no desxifrada. A la seva dreta, una finestra amb l'escut de l'Hospital a sobre, i una porta d'època posterior amb brancals i llinda de pedra. En el pis principal hi ha una finestra central geminada amb arcs superiors lobulats i esvelt mainell de capitell treballat. A banda i a banda d'aquesta hi ha més finestres i balcons posteriors; aquesta distribució també es troba en el nivell superior.

Alternant-se amb la família Montcada, l'Ordre de l'Hospital tingué el domini del terme d'Ulldecona des del 1173, creant-se la Comanda d'Ulldecona el 1227. Aquesta perdurà dintre la Castellania d'Amposta fins al segle XIX, en què es van extingir les ordes militars. La casa del Comanador es va construir en el segle XV, època a la qual pertanyen els vestigis conservats a la façana; era utilitzada com residència d'aquest i centre administratiu de la zona. L'estructura interior original va desaparèixer després del 1851 quan, en extingir-se la Comanda, passà a ser propietat particular.

G- CASTELL MEDIEVAL

El Castell d'Ulldecona és un símbol identitari inqüestionable del nostre poble. Amb la seva imponent silueta i caràcter, reflexat també en l'escut local, encara ara aporta valuosa informació sobre l'evolució històrica i cultural d'una zona clau en el control del territori. Al llarg de la Història la seva situació estratègica com a punt de control de les rutes i com a límit entre els regnes cristians i musulmans, ha deixat restes de les diverses fases d'ocupació humana.

Els ibers ja es van establir al capdamunt del turó per a vigilar la resta d'assentaments ibèrics amb que estaven relacionats visual i socialment. Les poques estructures que sobresurten a la part nord del recinte emmurallat de fa més de dos mil·lennis, constaten que, ja en aquella època, la seva importància estratègica era vital. No es té constància de la més que probable ocupació romana però, seria probable que existís algun punt de control donada la proximitat i el domini visual que es té sobre la vital Via Augusta amb tots els seus ramals inter comunicats i les més que probables viles romanes amb les seves explotacions agrícoles. Més visibles són els vestigis de l'ocupació àrab del segle VIII al XI. Destaquen les restes de la muralla construïda a l'antiga cel·lòquia militar, culminada per dos torres de control encara molt visibles en l'estructura del conjunt actual. La reconquesta cristiana del llevant peninsular va fixar la frontera entre els regnes cristians i els musulmans a l'actual riu Sénia. I fou llavors que es començà a edificar l'actual fortificació militar cristiana sobre l'anterior fortificació musulmana. L'encàrrec es va fer el 1178 a l'Ordre de l'Hospital per Alfons el Cast. Aquest seria el bressol de la Ulldecona medieval amb la primera Carta Poble el 1222, aprovada al mateix turó.

La [visita guiada al Castell](#) permet descobrir la impressionant Torre Quadrada o Torre de l'Homenatge i la seva imponent i poderosa figura: la Torre Rodona; l'encantadora Església de Santa Maria dels Àngels; les dependències domèstiques que recorden l'activitat quotidiana; les restes de l'antiga fortificació àrab; les seves dobles muralles defensives i els grans moments de

la nostra Història que han marcat i continuen custodiant la nostra cultura i identitat, a l'hora que saluda els nouvinguts que s'hi apropen.

H- L'església romànica de Sant Joan Baptista del Pas

Edifici que s'aixeca el centre de la plaça de l'església del barri de Sant Joan del Pas, a uns 4 quilòmetres del municipi de Ulldecona. Construcció de planta rectangular, dividida en quatre trams, situant-se capelles entre els contraforts que, en l'últim tram, són el presbiteri i la sagristia. En el alçat, murs homogenis totalment llisos, amb una senzilla fornícula central en el mur frontal del presbiteri on s'encaixa la figura de Sant Joan Baptista.

Coberta amb volta de creueria amb arcs de mig punt i creuer amb garlandes decoratives i separat del mur inferior per una imposta dentada sobre petits permòdols. En mur sud de la façana hi ha una porta allindada de carreus de pedra i senzilla fornícula, buida i un ull de bou a sobre. En un lateral hi ha un campanar de secció quadrada.

El nucli de Sant Joan del Pas és documentat ja en el segle XIV. L'estructura actual de l'església de Sant Joan, sufragània de la d'Ulldecona, sembla que respon a una reconstrucció del temple original feta en el segle XVIII.

Oliveres Mil·lenàries

Els camps d'**oliveres mil·lenàries d'Ulldecona** configuren el conjunt més nombrós d'aquest tipus d'arbres de Catalunya.

En aquesta zona s'han catalogat gairebé **dos milers d'exemplars** que tenen **entre mil i dos mil anys**.

Lapartida de l'Arion és un dels punts més recomanats per poder-les visitar. Se'n concentren al voltant d'unes 200, entre les quals la **Farga de l'Arion**, que fa 8 metres de perímetre i ha sigut catalogada com a **arbre monumental** per la Generalitat de Catalunya.

Es tracta de **patrimoni natural** vivent que configura un dels paisatges més característics, històrics i emblemàtics del territori ebrenc. De fet, l'olivera, juntament amb els cereals i la vinya, és un dels símbols més representatius de l'agricultura **mediterrània**.

Fa més de dos mil·lennis, durant l'**edat de ferro**, ja va ser introduïda a la península Ibèrica. El seu cultiu es va ampliar amb l'arribada dels fenicis, dels grecs i dels romans, però van ser els **àrabs** els qui van consolidar aquest conreu aplicant noves **tècniques de cultiu i sistemes de regadiu** revolucionaris per l'època.

Altres Llocs d'interès

Ulldecona té un nombrós patrimoni històric, cultural, monumental i natural que permet al visitant recórrer les diferents èpoques que han hagut al llarg de la història sense moure's del mateix municipi, motiu pel qual el nostre eslògan és, «Ulldecona, un passeig per la història». Dels primers habitants coneguts al terme d'Ulldecona ens queden els 13 abrics neolítics situats a la serra de Godall i que formen el conjunt d'Art Rupestre d'estil llevantí més important de tot Catalunya, tant quantitativa, com qualitativament parlant. Aquests, declarats Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO a finals del 1998, contenen el 70 % de figures llevantines de la totalitat que hi ha a Catalunya.

El traçat de la **Via Augusta** pels barris de Sant Joan del Pas i la Miliana (que ja compta amb un itinerari senyalitzat) i els indicis d'existència de viles romanes són una mostra clara de la presència dels romans.

A més, les més de 1.600 **Oliveres Mil·lenàries** (inventariades recentment) que formen part del paisatge (algunes d'elles bimil·lenàries i dos declarades arbres monumentals per la Generalitat de Catalunya), són les que defineixen millor la personalitat de la cultura mediterrània.

Del pas dels àrabs queda un llegat força important en referència a l'aprofitament de l'aigua; **les Sénies** en són un clar exemple. Al terme d'Ulldecona se'n troben gran quantitat, principalment a la Foia. Aquestes construccions aprofitaven la capa freàtica de la Foia i, mitjançant una gran roda equipada amb cadufs, s'extreia l'aigua amb l'ajuda de cavalls o mules i, d'aquesta manera, es regaven els camps de conreu.

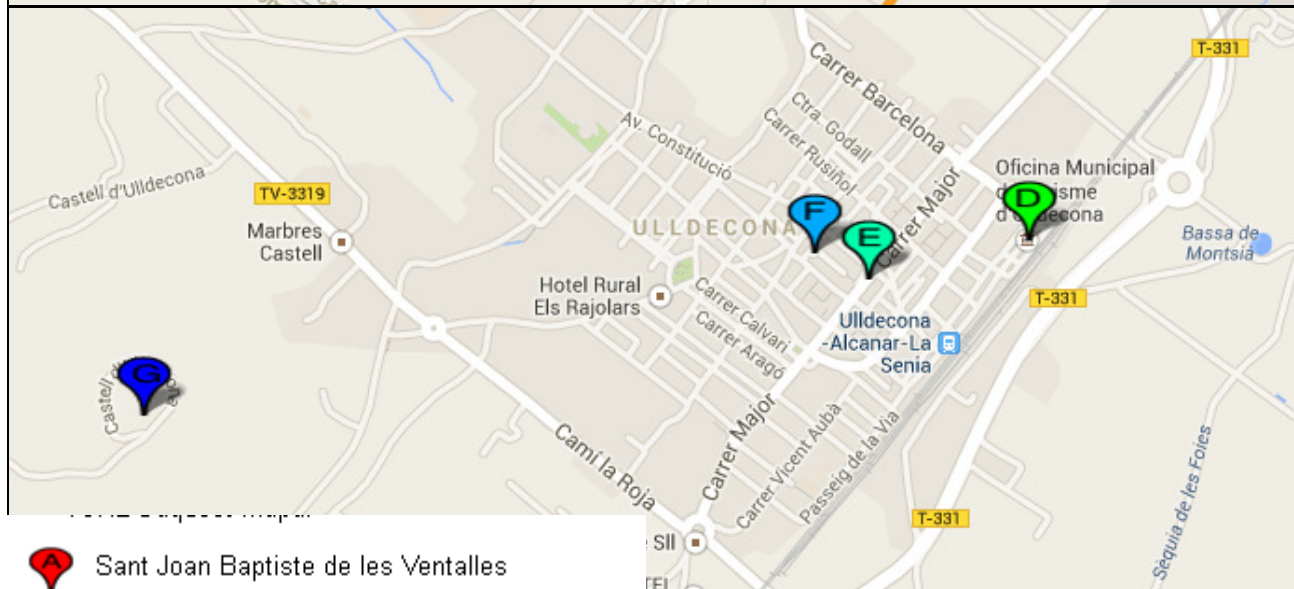
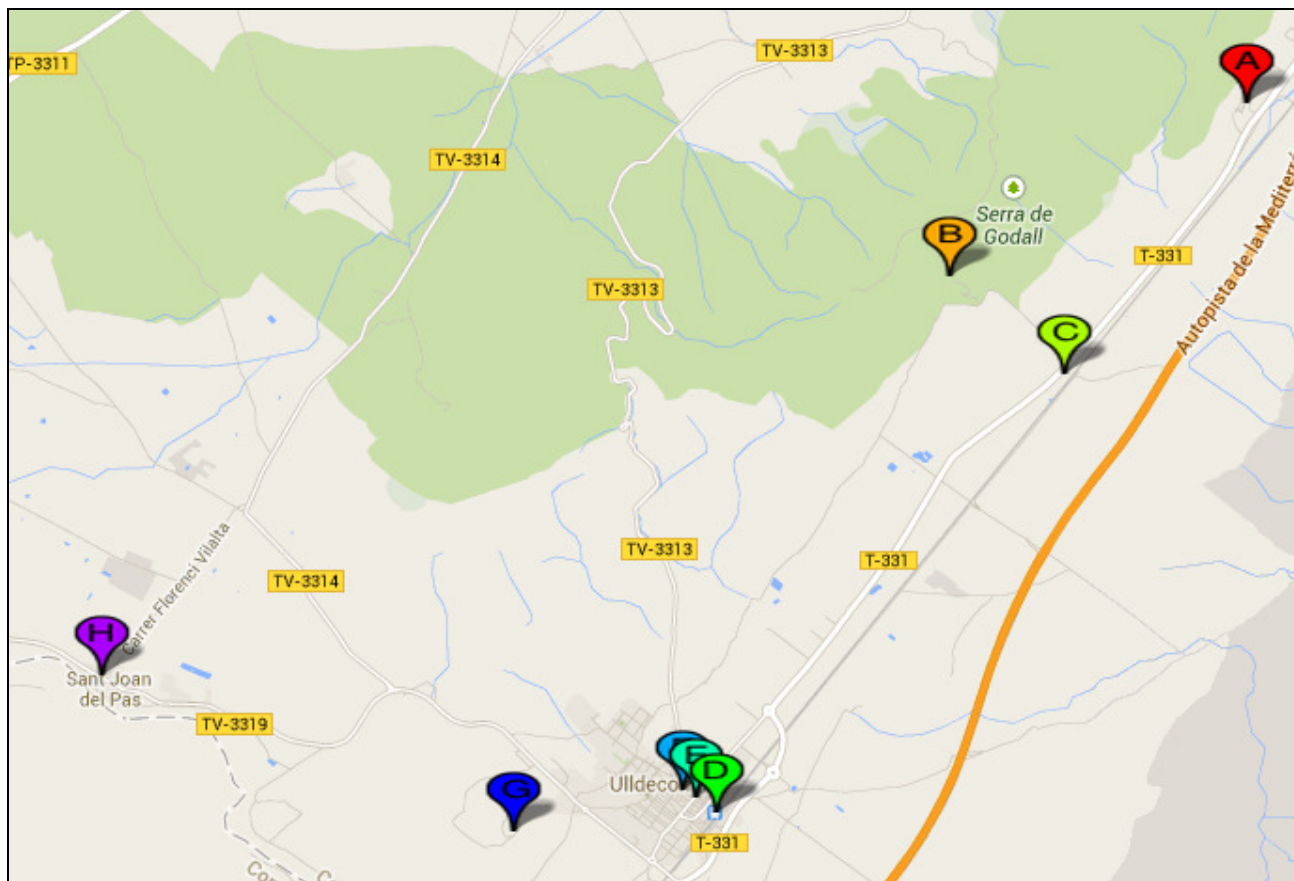
Dels àrabs també hi ha restes de construccions al castell, on, recentment, degut a treballs d'excavació, s'ha pogut recuperar una antiga muralla andalusina.

Cal destacar, també, **la Casa de la Comanda**, antiga seu dels comanadors del segle XV, època a la que pertanyen els vestigis conservats a la façana. L'Ajuntament de la vila, antic convent dels Dominicans, és un edifici del segle XVIII de transició entre el barroc i neoclàssic. Edificació de planta quadrada organitzat al voltant d'un claustre central format per cinc arcs de mig punt per banda. **La Casa de Cultura** (segles XVII-XVIII) antiga església del Roser, edifici modern que s'ha fet respectant aquesta antiga església de planta rectangular de cinc trams i absis quadrat, amb capelles laterals. Sobre l'antic cor i estenent-se cap al centre de l'església, s'hi ha situat la biblioteca. La coberta és de creueria, i s'hi troba una interessant cúpula esfèrica de metall. Aquesta església restà al culte fins al 1872 i després l'Ajuntament li donarà diverses funcions.

A la mateixa plaça de l'Església trobem un dels tres edificis modernistes que tenim a la nostra població: **la Casa de la Feligresa** obra del famós arquitecte Cèsar Martinell. No és un edifici visitable però podem gaudir de la recentment restaurada façana d'estructura i decoració típicament modernistes.

L'Ermita de la Mare de Déu de la Pietat està situada a la vessant SE de la serra de Godall. El santuari consta d'església, hostatgeria i un refugi/alberg de muntanya. Tot i que l'actual ermita data del segle XIX-XX encara es conserven les estructures d'una primitiva capella romànica i d'una altra de gòtica.

Altres actius d'interès són; **la serra del Montsià**, els ponts medievals com el **pont de l'Olivar**, els **masos**, les construccions tradicionals de **marges de pedra en sec**, les **basses**, el **pantà**, **les sèquies**, els **molins fariners**, les **creus de Terme**, **l'Ermita del Lorito**, **l'edifici eclèctic de l'Orfeó**, i el **centre històric de la vila**; nucli antic amb antigues **cases senyoriales i populars** (segles XVII-XVIII) als carrers de la Puríssima i Sant Cristòfol amb interessants portalades, entrades i barbacanes. D'un singular encant són els estrets carrers de L'embut (Roger de Llúria), del Carme, la placeta dels Frares... que conserven, entre d'altres aspectes interessants, ponts entre les dues façanes, i sobretot, una empremta marcadament medieval. També trobem escampades tant dins com fora d'aquest nucli històric, cases noucentistes i modernistes.

- Sant Joan Baptiste de les Ventalles
- Ermita de la Pietat
Centre d'Interpretació d'Art Rupestre Abrics de l'Ermita
- Creu de terme de la Capelleta
- Oficina de turisme
- Porxos de la plaça de l'església
- Casa de la Comanda
- Castell d'Ulldecona
- Sant Joan Baptista